

Om en del av Wetseras historia – väsentligen under 1960-talet

(Bertil Johnsson)

Nedan finns ett utdrag ur min far, Thor Johnssons, minnesanteckningar ”En kort sammanställning över mitt liv här på jorden”, som tyvärr inte ägnar så mycket utrymme åt den senare delen av hans liv, då han flyttat iland från skärgården. Men en del finns det om åren då Wetsera fanns som del av hans tillvaro.

Det relevanta vad gäller Wetsera har jag tagit med nedan och det är framför allt att han lärde känna disponenten Bo Nyman, som kund åt Dalarövarvet, där pappa fått jobb som båtsnickare.

Detta ledde till att han så småningom fick anställning hos denne Bo Nyman, för att ta hand om hans båtar, men även bygga nya. Nyman hade pengar och ett stort båtintresse. Bo Nyman var en, vad man idag kallar, ”entreprenör” och ganska rastlös med ständigt nya idéer i sinnet, och han hade lyckats bli partner i vissa tekniska projekt med Axel Wennergren och hade rönt framgångar i dessa sammanhang. Därmed pengar.

Bo Nyman köpte Wetsera, som jag minns det 1959, eller möjligen 1958 sent på året. Eller i alla fall var det först på våren 1959 som hon kom att få Orrnäset på Tyresö Brevikshalvön som hemmahamn (i Kalvfjärden) under några år och därigenom som jag fick bekanta mig med henne. Jag minns hur spännande det var att få följa med första gången och titta på henne och höra pappa berätta om Bosse Nymans planer. Jag var tio.

Pappa gjorde en hel del inredningsjobb och var med och tillverkade delar till både rigg och andra yttre detaljer. Vad jag också minns var han huvudansvarig när man lade nytt däck, och när jag kontrollerar med hans text hittar jag det i bilagan, som jag lagt till längst ned.

Det var ju tydligen 1960 (enligt Lars Holm) som Wetsera riggades om och fick rår på främre masten. De kallade henne då ”märssegelskonert”. Det var ett riktigt lyft. Det var förstås nämnde Bo Nyman som kostade på henne detta, liksom det nya maskineriet, men i samband med detta vet jag att pappa gjorde en hel del jobb också inredningsmässigt, som sedan fortsatte de följande åren. Att ombordning och övrig renovering gjordes i samma veva framgår ju av Lars Holms text. Jag minns bara att det gjordes, men inte exakt tidsordning.

Det jag minns från den tiden var att pappa var borta i veckorna, eftersom han var med på varvet i Råå och jobbade med bordläggningen och han kom hem och berättade att han hade fått lära sig att dreva med garn på gammalt sätt. Det var spännande för pappa och för att hålla mamma vid gott humör så ordnade Bo Nyman så att även mamma fick följa med några gånger och bo på Råå värdshus och äta ålarätter, som hon älskade. Så löste Nyman en sådant familjedilemma för min far.

Bo Nyman samlade på bra och udda medarbetare och vad gällde det navigatoriska så hade han raggat upp en mycket fin person, men stor erfarenhet av sjön. Han hette Evert Sandström och var f.d. mästerlots från Sandhamn, som nu i stället fick se till att Wetsera utrustades väl vad gäller det sjömässiga. (Sandström började sin bana så tidigt att han hade varit med och rundat Kap Horn med segelfartyg i sin ungdom.) Som synes

i texten av Lars Holm om Wetsera, så var denne Sandström mycket involverad i denna fas av att få till ett ”gott skepp” av Wetsera.

Av den texten framgår också att hon riggades om ytterligare en gång ett par år senare, så det torde väl ha varit 1962–63 – det var den riggen som kallades ”brigantin” av de gamle. (Men jag vet att det var några som menade att det inte stämde.) För mig var det snarare 1963 och jag minns hur vacker hon var med denna nya rigg. Jag följde henne också så att jag såg henne flytta till Lisön (se nedan), men mina egna erfarenheter av att få vara med ombord vid segling inskränker sig till åren som märsegelskonert.

Pappa var ofta med som besättning när Bo Nyman var ute med Wetsera, men var det riktigt fint folk ombord fick han inte komma med. En sådan var förstås nämnde Axel Wennergren som jag vet var ute med Wetsera åtminstone vid ett par tillfällen. (Ett av deras mest spännande och för en ung grabb fantasieggande utvecklingsprojekt var att utveckla ett nytt raketbränsle, och för detta köpte Bo Nyman en ö som hette Ingboskär ute i yttre mellanskärgården och man gjorde faktiskt vissa experiment där och t.o.m. någon uppskjutning, men detta var väl i häftigaste laget och vad jag vet blev det inte mer än detta. Ingen framgång kommersiellt i alla fall.)

I den vevan, tror jag, dvs. 1963–64 köpte Bo Nyman en gård nere på Lisön för att hans fru, Anna-Lisa, som var bonddotter skulle trivas bättre. Gården hette Skärlinge och det blev också så att dyiga vikar runt Lisön blev Wetseras nya hemmahamn under några år. I början låg hon då för ankar på svaj, innan man hade bygga en lååång brygga.

Men som Nyman var rastlös kunde han inte hålla sig utan han skaffade också andra båtar – först en gammal motortorpedbåt – en hemsk sak av plåt, som var hopplös för pappa att försöka förvandla till luxuös yacht invändigt och den behöll han inte så länge, men han satsade också på nybyggen av aluminium som inte mötte förväntningarna. Så kom det sig att han köpte en gammal minsvepare av mahogny som byggdes om till motoryacht och utrustades till den milda grad att den blev för nedlastad för att gå riktigt bra. Nyman kostade på nya maskiner med mer än dubbla styrkan mot originalen, men kostade också på så mycket tung teknisk utrustning att hennes nya toppfart blev lägre...

Det senare är kanske inte intressant för Wetseras vänner, men det kom att innebära att Bo Nymans intresse för Wetsera avtog, och jag tror att hon blev liggande i större utsträckning än de första fyra åren, men pappa skötte underhållet. För trots allt gick minsveparen snabbare och var bekvämare. Med detta kom också pappas (och även mitt) fokus att förskjutas bort från Wetsera och jag kan inte minnas hur händelserna utvecklades när Bo Nymans lycka började dala. Jag minns inte när han sålde, jag minns inte till vem, eller vart hon tog vägen. Kanske kan jag hitta ytterligare material i pappas gamla pärmar och kanske kan jag då också finjustera en del av de uppgifter jag här lämnat. Men det lär ta tid. Pappa anger dock att han skötte om Wetsera i åtta år, och då torde hon väl ha sålts 1967–68, vad jag förstår.

(Minsveparen Albony (Anna-Lisa-BO-NYman) finns än idag; den låg till för några år sedan vid Riddarholmen i Stockholm och numera ute vid Huvudsta gård.)

Nedtecknat i hast 2012-08-25 i de begynnande kontakterna med Bertil Lundström, av Bertil Johnsson. (Hedinsgatan 3, 115 33 Stockholm, 08-640 12 48)

Pappas (Thor Johnssons) anteckningar:

1955-97

Min far hade slutat med jordbruket, han fick pension och flyttade till Dalarö och hyrde en liten lägenhet där. Mary och jag for dit och hälsade på dem sommaren 1955, vilket resulterade i att jag kunde få hyra en lägenhet där. Jag stod inte ut längre med gubben Granholm så på hösten tog jag hela familjen med mig och flyttade till Dalarö. (Skolan på Husarö skulle också dras in på grund av barnbrist, och det var meningen att barnen skulle sändas till Åkersberga för att bo där i veckorna. Detta beslut avfolkade nästan hela Husarö.) Meningen var att jag skulle försörja mig på strömmingsfiske. Jag måste kontakta hamnkaptenen Pettersson, som också var bas för Dalarö-varvet för att få en plats för min båt och min redskapsbod. Han sa då (tydligt med vetskap om att jag kunde båtsnickeri) att går det dåligt med fisket, så är du välkommen till oss på varvet. Fisket gick så dåligt att innan året var slut var jag snickare på Dalarö-varvet, där jag snart lärde upp mig på maskinerna och fick namn om mig att vara kunnig på båtsnickeri. Jag var där i tre år, 1956-58.

Det var jobbiga år för Mary också, hon fick hissa upp vatten ur en brunn och stå ute och tvätta vinter som sommar och bära tvätten i hinkar en brant väg ner till sjön för att skölja. Sedan fick vår pojke svår astma, så hon fick sitta uppe med honom halva nätterna. Genom att andas in ånga från kokande vatten kunde han få det att släppa en stund. Många dagar orkade han inte gå till skolan.

Här kom nu en annan person in i bilden som måste beskrivas. Han bodde i Tyresö. Han och en ingenjör lyckades tillsammans komma på en ändring i datasystemet som innebar att en dataapparat med en gång blev betydligt mindre och mer lätthanterlig. Wennergren som tidigare varit hos dataexperter i USA, blev så intresserad

att han flyttade över hela sin verksamhet med kapital och allt till Bo Nyman i Tyresö. De startade med att bygga fabriken i Tyresö, Bollmora, med Nyman som bas.

Vi hade kommit därhän att vi måste flytta från Dalarö om pojken skulle överleva. Jag svarade bland annat på en annons om översynare av båtbyggen någonstans i Småland.

Nyman kom till varvet med en yacht som hade farit illa och som han ville ha upprustad. Jag fick jämnt göra med att bygga upp inredningen som blivit vattenskadad. (båten hade legat sjunken ett halvår.) Därefter fick jag lägga om halva akterdäcket. Nyman och Pettersson passerade nedanför när jag jobbade med däcket, varvid Nyman sa att den där snickaren verkar vara en riktig snitsare. Jag talade om detta för Mary när jag kom hem, man måste skryta lite med vad man får höra. Nästa kväll satt Mary och rev sönder en Expressen för att tända i kaminen, när hon fick se en notis om att Nyman och Wennergren hade tagit första spadtaget för fabriksbygget vid Bollmora. Mary tände på detta: Kan du inte ringa Nyman, han behöver väl en snickare där. Jag ringde. Nyman var på kontoret. Jag: - Du behöver väl en snickare vid nybygget. Nyman: - Jag kan väl inte ta dig ifrån varvet. Jag förklarade att vi måste flytta om vår pojke skulle överleva. Okej, sa han, jag behöver ingen vid fabriken, men jag behöver en som kan bygga båtar. Kom över på lördag kväll så kan vi resonera.

Jag skulle bygga en ganska avancerad båt, men jag var nog lite desperat. Jag klarar nog det, tänkte jag. Men då måste jag ha maskiner.

- Du får köpa ut allt vad du behöver.

Det blev en verkstad för 15.000 kronor. Han skulle ordna en ny lägenhet åt oss och senare en villa. Vi fick en lägenhet i Trollbäcken, men det var lika illa där. Pojken mådde bara dåligt. Efter ett år fick vi vår villa, där jag nu sitter och skriver ner mina

komihåg, och här, under över alla under, blev pojken frisk. Mary fick det bättre med tvättmaskin och vatten.

Mary fick så småningom jobb vid Pressbyråns kiosk, vilket hon stortrivdes med och som gjorde att ungarna fick mat och kläder. Min lön gick ju åt till amorteringar och andra utgifter på villan. Jobbet vid Pressbyrån fick Mary ha kvar i tio år, tills de drog in kiosken.

Jag fick sluta hos Nyman efter tio år, men fick istället jobb hos Kontorsinredningar i Tyresö, mest med att bygga om kontor i Stockholm med omnejd. Sedan blev det pensionsdags. Mary fick också pension.

Bilaga till pappas text:

En översikt över mitt båtbyggerliv under åren

Det började på Idholmen, med två små ekor (gavelekor) samt två roddsumpar.

På Istholmen blev det en roddsump och min första fiskemotorbåt.

På Särsö byggde jag tre motorbåtar och sju mindre båtar för aktersnurra, typ den som finns kvar där.

På Dalarövarvet under tre år lagade jag fyra båtar med nya bottenbord samt monterade dieselmotorer.

På Tyresö blev det i Nymans regi fyra öppna motorbåtar, typ Orust 6x2 m med montering av Gösta Bergs minsta pentadieselmotorer, en julle till Wetsera och en gaveleka. Inredning i en motortorpedbåt samt i två aluminiumbåtar på Gustavsson & Anderssons varv på Lidingö, därefter omdäckning och inredning av Wetsera, som jag fick underhålla med skötsel av skrov, master och rår under åtta år. Jag gjorde även inredningen i Albony (en ombyggd minsvepare).

Båtbyggen i egen regi

Efter 1970 i egen regi gjorde jag en återuppbyggnad av en krockskadad Albony omfattande 120 m nya bord, halva babordsdäcket, dito överbyggnad och det övre däcket. Det jobbet tog sex månader. Jag fick också göra ny inredning.

Jag byggde en snurrbåt lik Särsö-båten, tre roddsumpar, två jullar, sumparna med montering av Götamotorer och utförde däckning, överbyggnad och inredning av tre större plastbåtar, inläggning av nya bottenbord i tre båtar samt inredning i två minsvepare belägna vid Söder Mälarstrand.

Modellbåtar, vättar och fioler

Två tremastade skutor, s k hundraelvor.

Tremastade fullriggaren Najaden

Femmastade tyska fullriggaren Preussen

Seglarskolans Gladan

Två små roddsumpsmodeller (seglade bra)

Fyra piggskutor

En roslagsskuta

Tre briggar

Tre Themsenbåtar (originalet ligger på Särso)

På Idholmen: fem ejdervättar och fem knipvättar

På Tyresö: ett tjugotal knipvättar samt tolv fioler